

The need to describe the main concepts of legal consciousness has been substantiated in order to analyze the compromise and conflict and their dependence on the nature and essence of law. By way of example, postnaturalism has been examined since, according to its concept, the essence of law is attributable to human intellect and general principles of morality. Consequently, the law is understood as natural, integral human rights to equality, freedom and justice, which implementation the state should strive to attain.

Postnaturalism describes compromise and conflict through a balance of subjects' rights and obligations, influence of such category as freedom, specifics inherent to the perception of such principle as citizens are free to do as they like unless expressly prohibited by law⁷, interaction between the parity and equality of rights, and the nature of justice. The law compromise tools, which rest on moral and ethical instrumentality, are identified as the ways to resolve a conflict.

Key words are: postnaturalism, compromise and conflict in law, freedom, equality, rights, justice, and law morality.

УДК 340.1

Т. І. ТАРАХОНИЧ,
кандидат юридичних наук

ПРАВОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВИ ЯК ЗАСІБ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Процес формування та розвитку суспільства характеризується спільними закономірностями для багатьох країн світу. Поряд із цим кожна держава вносила в його розвиток щось особливе, самобутнє, характерне саме для неї. Держава займає особливе місце в розвитку, в процесі формування та функціонування його структур та форм діяльності. Поняття «правова форма діяльності» була запропонована В. Горшеньовим. Учений зазначає, що правовою може стати будь-яка організаційна форма за умов, якщо вона набуває таких визначальних властивостей: здійснюється на основі виконання вимог закону та інших нормативно-правових актів; її результати завжди зумовлюють певні юридично значущі наслідки або пов'язані з їх настанням [1, с. 9].

Окремі аспекти щодо правових форм діяльності держави досліджувались у радянській і пострадянській науковій літературі, про що свідчать праці: С. Алексєєва, В. Бабкіна, С. Бобровник, Є. Бурлая, А. Вітченко, В. Горшеньова, С. Гусарева, Д. Керімова, М. Козюбри, Л. Луць, Р. Максакової, М. Матузова, О. Мельник, В. Нерсєсянца, Н. Оніщенко, Е. Пенькова, П. Рабіновича, О. Тихомирова, Н. Тарасова, В. Сорокіна, В. Сирих, В. Селіванова, О. Ющика та ін.

Метою даної статті є виявлення та розкриття найактуальніших теоретичних і практичних проблем щодо правових форм діяльності держави, отримання об'єктивних знань щодо співвідношення цих форм, а саме: правового регулювання, правотворчості, правоохоронної діяльності, установчої діяльності тощо.

Аналіз правових форм діяльності держави доречно здійснювати з погляду теоретичного (змістовного) та методологічного аспекту. Теоретичний аспект

включає можливість аналізу правових форм діяльності держави з урахуванням закономірностей виникнення, функціонування і зміни наукових ідей, поглядів, концепцій щодо їх різновидів та передбачає аналіз їх понятійно-категорійного апарату; методологічний аспект пов'язаний з аналізом методології дослідження даного правового феномену, формальною структурою методів наукового аналізу, зокрема використання діалектичного, формально-логічного, системного, структурного-функціонального та інших методів, прийомів аналізу правових форм діяльності держави.

З точки зору етатистського підходу держава здійснює регулятивно-організуючий, стабілізуючий вплив на поведінку суб'єктів, їх об'єднань, на різноманітні форми їх діяльності. Правові форми діяльності держави є зовнішньою стороною механізму правового регулювання. Ряд учених, підкреслюючи взаємозв'язок механізму правового регулювання та держави, пропонують користуватись поняттям механізм державно-правового регулювання [2. с. 566].

Соціологічний підхід пов'язаний із тим, що правові форми діяльності держави функціонують у межах суспільства, у них отримує відображення рівень розвитку суспільства, різноманітні прояви правової дійсності.

Правові форми діяльності держави – це діяльність організаційно-структурних утворень, що мають самостійний статус, цілеспрямований характер діяльності та виконують відповідну роль у правовому регулюванні чи правовому впливі на суспільні відносини.

В юридичній літературі зазначається, що правові форми діяльності держави являють собою діяльність, що пов'язана зі здійсненням юридично значущих дій у строго визначеному законом порядку [3, с. 342]. Характер цих дій залежить від місця даного органу держави, який здійснює даний вид діяльності в системі органів держави, від компетенції, яка йому надана. Поряд з цим це організаційна діяльність, що безпосередньо впливає на функціонування механізму правового регулювання. В юридичній літературі існує декілька підходів до елементної будови механізму правового регулювання, кожен з яких має право на існування. У контексті існуючих підходів науковці виокремлюють основні та факультативні елементи механізму правового регулювання (С. Алексєєв, Л. Рассказов, М. Матузов, О. Малько), наголошуючи, що вони відповідають стадіям правового регулювання. С. Алексєєв під правовими засобами розуміє такі юридичні установлення та форми, дія яких виражає, реалізує можливості права, його силу та викликає настання реального, фактичного соціально-економічного результату, надає необхідного ефекту в соціальному житті [4, с. 240]. Вчений використовує засоби в широкому розумінні, відносячи до них як юридичні установлення, так і форми діяльності держави та прив'язує їх до стадій процесу правового регулювання.

С. Алексєєв зазначає, що трьома стадіями процесу правового регулювання (регламентація суспільних відносин, які потребують правового опосередкування; дія юридичних норм, у результаті якої виникають чи змінюються правові відносини; реалізація суб'єктивних юридичних прав і обов'язків) відповідають три основні елементи його механізму, а саме: юридичні норми, правові відносини, акти реалізації суб'єктивних юридичних прав і обов'язків. Поряд із

основними елементами механізму правового регулювання вчений вирізняє і факультативні елементи: нормативні юридичні акти, правосвідомість та правова культура [5, с. 31–32, 34–35]. Саме через стадії правового регулювання розкриває його механізм і А. Григор'єв, підкреслюючи, що для того, щоб правова можливість, яка закладена в нормативних та індивідуальних правових регуляторах, стала реальністю, змогла здійснитися та отримати прояв у суспільних відносинах, вона повинна пройти певні стадії, сукупність яких і має назву механізму правового регулювання [6, с. 9].

На нашу думку, виокремлення правових форм діяльності держави пов'язано з зовнішнім аспектом функціонування механізму правового регулювання, тобто з його стадіями.

Проте В. Горшенєв, зауважує, що термін «механізм» слід використовувати для характеристики сукупності засобів, що забезпечують правовий вплив на суспільні відносини, а сукупність організаційних сторін (форм) правового регулювання визначати терміном «структура».

Аналізуючи правові форми діяльності, О. Скакун зазначає, що це організаційно-управлінська форма діяльності уповноважених на те суб'єктів, яка завжди пов'язана зі здійсненням юридично значущих дій (розглядом юридичних справ) у порядку, визначеному законом [7, с. 548].

Правові форми діяльності держави є засобами функціонування механізму правового регулювання. Правові форми діяльності залежно від характеру діяльності можемо класифікувати на правовстановлюючу, правозастосовну, правоохоронну, установчу, контрольно-наглядову. Різновидом правовстановлюючої діяльності є правотворча діяльність.

Правотворчу діяльності можна розглядати, з одного боку, як теоретичну категорію, з точки зору її змістовного наповнення, з другого – як правову форму діяльності держави, сукупність організаційних дій, спрямованих на досягнення правового результату. Звернемо увагу на зазначені аспекти даної проблеми. З точки зору змістовного наповнення більшість учених розглядають правотворчість як різновид юридичної діяльності держави, її відповідних органів по створенню норми права (С. Алексєєв, М. Матузов, О. Малько, В. Червонюк та ін.). Поряд з цим виникає питання про те, як співвідноситься правова, юридична діяльність та правотворчість. Найбільш обґрунтовано видається позиція С. Гусарева, який зазначає, що співвідношення явищ правової та юридичної діяльності може розглядатися у простій формі парного взаємозв'язку. Поряд з цим якщо продовжити ланцюжок класифікації до рівня окремих форм юридичної діяльності та видів юридичної практичної діяльності, то він набуває ознак завершеного причинно-наслідкового циклу в побудові моделей співвідношення окремих видів соціальної діяльності [8, с. 76].

Своєрідну точку зору щодо розуміння правотворчості висловлює С. Алексєєв, підкреслюючи, що правотворчість – це об'єктивно зумовлена, та, що завершує процес формування права, державна діяльність, у результаті якої воля панівного класу набуває характеру закону, юридичних норм [9, с. 226]. Учений зазначає, що правотворчість є певною формою діяльності органів держави, яка здійснюється тоді коли сформувалися відповідні потреби в суспіль-

стві та отримали своє відображення в певних інтересах. У процесі правотворчості правові ідеї, принципи права об'єктивуються та конкретизуються в нормах права, формується нормативна основа правового регулювання, поряд з цим, враховуються потреби суспільства, держави, окремої особи, аналізується практика правозастосовної діяльності.

На думку В. Червонюка, правотворчість – це спеціалізована діяльність компетентних органів держави (чи інших уповноважених законом органів та осіб) по виданню нормативно-правових актів [10, с. 163]. Учений підкреслює, що це форма діяльності держави, спрямована на видання, зміну чи скасування правових норм, а в необхідних випадках на здійснення їх систематизації. Саме в нормі права закріплюються ті інтереси, які є результатом узагальнення індивідуальних інтересів суб'єктів.

Поділяючи дану точку зору, М. Матузов, О. Малько підкреслюють, що правотворчість – це діяльність насамперед державних органів по прийняттю, зміні та скасуванню юридичних норм. Серед суб'єктів правотворчості поряд з державними органами вони виокремлюють недержавні структури (органи місцевого самоврядування, профспілки і т. д.), наділені відповідними повноваженнями, а також громадян при прийнятті законів на референдумах. Науковці розглядають правотворчість як завершальний етап правоутворення, який включає природно-історичний процес формування права, в межах якого відбувається аналіз та оцінка правової дійсності, формування поглядів і концепцій щодо здійснення правового регулювання, а також розробка та прийняття нормативних приписів [11, с. 292].

У характеристиці правотворчої діяльності з використанням діяльнісного підходу заслугоує на увагу думка А. Васильєва який поділяє існуючі погляди на розуміння правотворчості як спеціальної діяльності державних та інших органів по створенню норм права у формі різних нормативно-правових актів та підкреслює, що правотворчість має об'єктивну й суб'єктивну сторони. Об'єктивна сторона полягає в тому, що в процесі правотворчості забезпечується впорядкування суспільних відносин, що виникають та існують незалежно від наявності чи відсутності права. Суб'єктивна сторона передбачає вираз та закріплення в праві певних інтересів, а також чітке, правильне формулювання тексту нормативно-правового акта [12, с. 81].

М. Осипов виокремлює функціональний та онтологічний аспекти правотворчості, підкреслюючи, що сутність правотворчості має вираження у створенні, зміні чи скасуванні правових норм (функціональний аспект) та являє собою діяльність держави та уповноважених суб'єктів (онтологічний аспект) [13, с. 35–36].

Розглядаючи правотворчість як державну діяльність, що завершує процес формування права, створення правових норм, їх вдосконалення, зміну чи скасування, потрібно зазначити, що розуміння правотворчості в даному контексті також відповідає позитивістському тлумаченню права, що розглядає право як результат діяльності держави, її органів, зводить його сутність та зміст до закону.

Важливе місце в функціонуванні механізму правового регулювання належить правозастосовній діяльності. Існуючі визначення даної форми діяльності держави можна звести до таких підходів до її розуміння.

Ряд учених розглядають її як особливу форму реалізації норм права, яка здійснюється державними громадськими організаціями в межах їх компетенції у формі владно-організуючої діяльності по конкретизації норм права на основі дотримання принципу законності [14, с. 314–315].

Інші вважають, що це владна діяльність органів держави чи інших органів, повноваження яких делегує держава, які видають індивідуальні акти на основі норм права.

Серед існуючих точок зору правозастосовна діяльність розглядається також як форма реалізації норм права, що охоплює юридично-організаційну діяльність держави з втілення правових норм стосовно конкретних суб'єктів.

На думку вітчизняних учених, правозастосовна діяльність – це правова форма діяльності держави, яка забезпечує безперервність процесу здійснення нормативно-правових приписів шляхом наділення одних учасників правових відносин суб'єктивними юридичними правами, а інших – суб'єктивними юридичними обов'язками; включає розгляд та вирішення юридичних справ, які мають юридичне значення [15, с. 418].

Правозастосування має місце, коли адресати правових норм не можуть реалізувати свої права та обов'язки без своєрідного посередництва компетентних державних органів, коли необхідно здійснювати державний контроль за розвитком відносин між суб'єктами.

Узагальнивши зазначене, слід підкреслити, що правозастосування – це владна діяльність компетентних органів держави та посадових осіб з підготовки та прийняття індивідуальних рішень по юридичній справі на основі юридичних фактів та конкретних правових норм.

Правозастосовна діяльність має певні особливості, а саме: це діяльність, яка здійснюється відповідними державними органами чи за їх делегуванням громадськими структурами (органами законодавчої влади, прокуратури, суду, виконавчої влади, громадськими організаціями); їй притаманний державно-владний, організуючий характер (акти, що видаються в процесі правозастосування, є юридичними, невиконання їх тягне застосування державного примусу); завжди має активний характер, спрямована на виникнення, зміну, припинення правовідносин; здійснюється в особливих процесуальних формах; завершується прийняттям правозастосовного акта, де фіксуються індивідуальні конкретні приписи.

У процесі реалізації правових норм виникає необхідність у спеціальному суб'єкті правореалізації. Цим суб'єктом є владний орган держави, без діяльності якого повна реалізація правового припису є неможливою.

Таким чином, процес правозастосування визначається як правова форма діяльності держави, якій належить особливе місце в понятійному ряду механізму правового регулювання та реалізується в певній послідовності дій, які характеризуються як стадії правозастосування, серед яких розрізняють: встановлення фактичних обставин справи; підбір та аналіз правових норм як юри-

дичної основи справи; вирішення юридичної справи та оформлення прийнятого рішення.

Поряд із зазначеними правовими формами діяльності держави слід виокремити і правоохоронну діяльність. Їй належить особливе місце в механізмі правового регулювання з погляду функціонального аспекту його структури, оскільки, з одного боку, вона є різновидом юридичної практичної діяльності, активною формою поведінки уповноваженого суб'єкта, а з другого – вона може бути різновидом правовідносин, тобто виникає між визначеними сторонами, одна з яких обов'язково наділена владними повноваженнями [16, с. 6].

Звернемо увагу на поняття правоохоронної діяльності. Так, О. Скакун зазначає, що правоохоронна діяльність є однією з форм правозастосовної діяльності, владною діяльністю державних органів і окремих державних інститутів з охорони норм права від будь-яких порушень, прав і свобод людини, законності і правопорядку (нагляд за додержанням закону, запобігання правопорушенню; здійснення охоронних повноважень посадовими особами з моменту складання процесуальних документів за фактом правопорушення тощо) [15, с. 418]. Ряд вітчизняних учених, аналізуючи правоохоронну діяльність, підкреслюють, що це державна правомірна діяльність, що полягає у впливі на поведінку людей або групи людей з боку вповноваженої державою посадової особи шляхом охорони права, відновлення порушеного права, припинення або розгляду порушення права, його виявлення або розслідування з обов'язковим додержанням установлених у законі процедур для цієї діяльності [17]. Інші науковці, використовуючи діяльнісний підхід до її аналізу, підкреслюють, що вона є активною формою поведінки уповноважених суб'єктів з можливістю застосування встановлених законом примусових засобів, що спрямована на захист і відновлення прав, свобод і законних інтересів, протидію правопорушенням та реалізує правоохоронну функцію держави [16, с. 6].

На нашу думку, правоохоронну діяльність можна розглядати з погляду широкого та вузького підходу. У сенсі широкого підходу вона є різновидом юридичної діяльності; є самостійною юридичною категорією; правовою формою діяльності держави, активною формою поведінки уповноважених суб'єктів, різновидом правовідносин. З точки зору вузького підходу правоохоронна діяльність – це правова форма діяльності держави, якій належить особливе місце в структурі механізму правового регулювання, яка регламентована нормами права і спрямована на впорядкування та охорону суспільних відносин, шляхом застосування певної сукупності засобів впливу.

Даний вид діяльності характеризується певними особливостями, а саме: це різновид юридичної практичної діяльності; має відповідний ступінь нормативної визначеності; для неї характерною є відсутність чітко визначеного суб'єкта діяльності, тобто переліку тих органів, які належать до правоохоронних [18], спрямована на недопущення порушення прав та свобод людини, забезпечення правопорядку та законності, характерним є застосування уповноваженими суб'єктами різноманітних засобів впливу, реалізує правоохоронну функцію держави.

Серед інших форм юридичної практичної діяльності виокремлюють також контрольню-наглядову діяльність, якій належить певне місце серед стадій механізму правового регулювання та в процесі здійснення функцій держави. Ряд науковців відводять певну роль контрольню-наглядовій діяльності в класичній теорії поділу влади [19, 117]. Також підкреслюється, що контроль – елемент державної влади, що базується на певному «дуалізмі» громадянського суспільства і держави, забезпечує дотримання соціальних регуляторів, тобто нормативних та індивідуальних приписів у діяльності, поведінці підконтрольних суб'єктів з метою усунення можливих відхилень від заданих напрямів [20, с. 431].

Слід погодитись з думкою вітчизняних вчених, що контрольню-наглядова діяльність – це одна з основних форм правової діяльності держави, яка здійснюється державою шляхом видання контрольню-правових актів або рішень, що приймаються відповідними органами державної влади у межах, передбачених конституцією і законами повноважень, і має на меті забезпечення перевірки відповідності дій суб'єктів та об'єктів правового регулювання чинному законодавству, сприяння утвердженню режиму законності й правопорядку [21, с. 119].

Контрольню-наглядова діяльність спрямована на забезпечення цілей правового регулювання, досягнення його ефективності. І, як слушно зазначає Г. Бистрик, завдяки їй фактично забезпечується зворотний зв'язок між суспільними відносинами і суб'єктами правового регулювання [21, с. 118]. Її важливим завданням є виконання відповідними структурами приписів правових норм, запобігання правопорушенням та їх припинення шляхом використання відповідних організаційно-правових засобів.

Серед особливостей даного виду діяльності в юридичній літературі виокремлюють такі: є різновидом юридичної практичної діяльності, є складовою системи державного управління, реалізується відповідними структурами, використовує організаційно-правові засоби для забезпечення своєї діяльності, результатом даної правової форми є досягнення поставлених цілей, шляхом прийняття відповідного рішення, що має констатуючий характер та спрямоване як на попередження, так і виявлення правопорушень та забезпечення їх усунення; вона є важливим чинником забезпечення ефективності правового регулювання, законності та правопорядку.

О. Скакун виокремлює такі стадії контрольню-наглядової діяльності, як: організаційно-підготовча; встановлення фактичних обставин справи та їх аналіз; винесення рішення у справі шляхом видання відповідного акта у формі рішення, ухвали, постанови, подання, застереження, повідомлення тощо; перевірка виконання рішення [7, с. 551].

Серед правових форм діяльності держави в юридичній літературі виокремлюють також установчу діяльність. У юридичній літературі існують різні підходи щодо її розуміння. Більшість учених розглядають її як правову форму діяльності держави. Узагальнюючи різні підходи до розуміння установчої діяльності, слід погодитись з думкою вчених, що вона є правовою формою діяльності держави, що спрямована на формування, зміну та скасування діяль-

ності відповідних органів держави, їх структурних підрозділів, посадових осіб тощо [7, с. 551; 22, с. 23–29].

Ряд учених аналізують установчу діяльність з погляду теорії поділу влади [24, с. 374–378]. Так, Р. Максакова говорить про установчу владу, підкреслюючи, що вона являє собою організаційний аспект установчо-законодавчої організаційно-правової форми здійснення публічної влади, становить її змістовний процес, який обов'язково має легітимізуватися і набути юридичного оформлення [25, с. 4].

У вітчизняній юридичній науці виокремлюють такі основні форми реалізації установчої влади: через участь громадян у президентських, парламентських і місцевих виборах; через участь громадян у референдумах (шляхом затвердження на всеукраїнському референдумі законів про внесення змін до Конституції України, а також шляхом прийняття (затвердження) інших законів та рішень на всеукраїнському та місцевих референдумах; через діяльність парламенту, глави держави, місцевих рад тощо, у реалізації ними закріплених Конституцією установчих повноважень [26, с. 311–315]. Р. Максакова доповнює даний перелік форм реалізації установчої влади такими різновидами, як: через участь у зборах, мітингах, походах, демонстраціях та інших формах народовладдя; через участь в конституційному процесі, зокрема в діяльності Установчих зборів або Конституційної асамблеї [27, с. 377].

Підсумовуючи, слід підкреслити, що правові форми діяльності держави функціонують в межах суспільства, в них знаходять відображення рівень його розвитку, вони є різновидом юридичної практичної діяльності, організаційно-структурними утвореннями, що мають самостійний статус, цілеспрямований характер діяльності та виконують відповідну роль в механізмі правового регулювання.

Список використаних джерел

1. *Правовые формы деятельности в общенародном государстве* : учеб. пособие / [под ред. В. М. Горшенева]. – Харьков : Харьковский юридический ин-т, 1985. – 84 с.
2. *Лазарев В. В.* Теория государства и права : учебник [для бакалавров] / В. В. Лазарев, С. В. Липень. – [4-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Изд-во Юрайт; ИД Юрайт, 2012. – 634 с. – (Серия: Бакалавр. Углубленный курс).
3. *Общая теория права и государства* : учебник / [под ред. В. В. Лазарева]. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Юристъ, 1996. – 472 с.
4. *Проблемы теории государства и права* : учебник / [под ред. С. С. Алексеева]. – М. : Юрид. лит., 1987. – 448 с.
5. *Алексеев С. С.* Механизм правового регулирования в социалистическом государстве / Алексеев С. С. – М. : Изд-во юрид. лит., 1966. – 187 с.
6. *Григорьев А. С.* Механизм индивидуального правового регулирования общественных отношений / Григорьев А. С. – М. : Юрлитинформ, 2012. – 144 с.
7. *Скаун О. Ф.* Теория государства и права : [учебник] / Скаун О. Ф. – Харьков : Консум; Ун-т внутрішніх дел, 2000. – 704 с.
8. *Гусарев С. Д.* Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти / Гусарев С. Д. – К. : Знання, 2005. – 375 с.
9. *Алексеев С. С.* Общая теория права : [учебник] / Алексеев С. С. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 576 с.

10. Червонюк В. И. Теория государства и права : [учеб. пособие] / Червонюк В. И. – М. : ИНФА-М, 2003. – 256 с. – (Серия «Высшее образование»).
11. Матузов Н. И. Теория государства и права : [учебник] / Н. И. Матузов, А. В. Малько. – [3-е изд.]. – М. : Изд-во «Дело» АНХ, 2009. – 528 с.
12. Васильев А. В. Теория государства и права : [курс лекций] / Васильев А. В. – М. : Флинта: МПСИ, 2006. – 200 с.
13. Осипов М. Ю. О соотношении правового регулирования и правотворчества / М. Ю. Осипов // Правоведение. – 2009. – № 3. – С. 31–41.
14. *Общая* теория государства и права. Академический курс : в 2 т. / [под ред. М. Н. Марченко]. – М. : Изд-во «Зерцало», 1998. – Т. 2 : Теория права. – 640 с.
15. Скакун О. Ф. Теория права і держави : [підручник] / Скакун О. Ф. – К. : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. – 520 с.
16. Дубінчак В. М. Правоохоронна діяльність: сутність, суб'єкти, засоби забезпечення (теоретико-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук / Дубінчак В. М. – К., 2010. – 230 с.
17. Суд, правоохоронні та правозахисні органи держави України : підручник / [Білоус В. Т., Захарова О. С., Ковальський В. С. та ін.]; відп. ред. В. Т. Маляренко. – К. : Юрінком Інтер, 2007. – 352 с.
18. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50.
19. Тацій В. Я. Правові засоби охорони конституції / В. Я. Тацій, Ю. М. Грошевий // Вісник Академії правових наук України. – 1995. – № 3. – С. 35.
20. Виконавча влада і адміністративне право / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. – К. : Видавничий дім «Ін-Юре», 2002. – 668 с.
21. Бистрик Г. М. Контрольно-наглядова діяльність як форма правової діяльності органів державної влади / Г. М. Бистрик // Держава і право : зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2009. – Вип. 46. – С. 115–123.
22. Бистрик Г. М. Установча діяльність у системі правових форм діяльності держави: проблеми теорії / Г. М. Бистрик // Юридична Україна. – 2010. – № 1. – С. 23–29.
23. Ющик О. І. Конституційно-правові проблеми установчої влади в Україні / О. І. Ющик // Віче. – 2009. – № 24.
24. Максакова Р. М. Конституційно-правові проблеми установчої влади в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Р. М. Максакова. – К., 2013. – 43 с.
25. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа конституції : [монографія] / Савчин М. В. – Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2009.
26. Максакова Р. М. Основні форми реалізації установчої влади: Україна та зарубіжний досвід / Р. М. Максакова // Часопис київського університету права. – 2012. – № 2. – С. 374–378.

Тарахонич Т. І. Правові форми діяльності держави як засіб функціонування механізму правового регулювання

У статті охарактеризовано підходи до розуміння таких важливих категорій юридичної науки, як правові форми діяльності держави. Простежено взаємозв'язок правової, юридичної діяльності та правотворчої, правозастосовної, правоохоронної, контрольно-наглядової, установчої діяльності як різновидів правових форм діяльності держави. На загальнотеоретичному та методологічному рівні виокремлено та охарактеризовано поняття та особливості даних видів діяльності, визначено їх місце в механізмі правового регулювання.

Ключові слова: правова діяльність, юридична діяльність, правові форми діяльності держави, правотворча діяльність, правозастосовна діяльність, правоохоронна діяльність, контрольно-наглядова діяльність, установча діяльність, механізм правового регулювання.

Тарахонич Т. И. Правовые формы деятельности государства как средство функционирования механизма правового регулирования

В статье дана характеристика подходов к пониманию таких значимых категорий юридической науки, как правовые формы деятельности государства. Охарактеризована взаимосвязь правовой, юридической деятельности с правотворческой, правоприменительной, правоохранительной, контрольно-наблюдательной, установительной деятельностью как разновидностями правовых форм деятельности государства. на общетеоретическом и методологическом уровне выделены и охарактеризованы понятие и особенности данных видов деятельности, определено их место в механизме правового регулирования.

Ключевые слова: правовая деятельность, юридическая деятельность, правовые формы деятельности государства, правотворческая деятельность, правоприменительная деятельность, правоохранительная деятельность, контрольно-наблюдательная деятельность, установительная деятельность, механизм правового регулирования.

Tarakhonych T. I. Legal forms of governance as an instrument of functioning of legal regulation mechanism

Approaches to understanding such important categories of juridical science as legal forms of governance are characterized in this article.

Analysis of legal forms of governance has been done in the context of theoretical (substantive) and methodological aspects. The definition and specific features of these types of activity are characterized and highlighted on general theoretical and methodological levels, defined its place in legal regulation mechanism.

Analysis of legal forms of governance is done according to theoretical and methodological aspect. Theoretical aspect includes ability of analysis of legal forms of governance taking into consideration mechanism of appearance, functioning and changes of scientific ideas, views, conceptions about its variety, provides analysis of its mechanism of categories and definitions; methodological aspect is connected with analysis of methodology of research on this legal phenomenon, formal structure of methods of scientific analysis, usage of dialectical, Aristotelian, systematic, structural and other methods, techniques of analysis of legal forms of governance.

Author gives definition of legal forms of governance, which in its turn means functioning of structural formations with independent status and goal oriented nature, which play corresponding role in legal regulation or legal influence on public relations.

Author highlights that placing emphasis on legal forms of governance is connected with the face of functioning of legal regulation mechanism, in other words with its degrees. Legal forms of governance are the methods of functioning of legal regulation mechanism.

Legal forms of governance are classified into legislative (constitutive as it variant), legal enforcement, law protection, supervise and organizational activities etc. depending on its kind of activity.

Author analyzes connection of legal, juridical activity and legislative, legal enforcement, law protection, supervise and organizational activities as variety of legal forms of governance.

On the one hand legislative activity has been analyzed as theoretical category in the context of its inner data, on the other hand it has been analyzed as legal form of governance, complex of organizational actions, aimed to achieving of legal result.

Author points out that legal enforcement activity plays very important role in functioning of legal regulation mechanism and highlights that legal enforcement activity is activity of governmental bodies and public officials on preparing and making individual decisions in legal case based upon legal facts and concrete legal norms.

Law protection activity is separated and characterized as well. It takes special place in the legal regulation mechanism in the context of functional aspect and its structure, because on the one hand it's the type of legal practice activity, active form of behavior authorized subject, but on the other hand it can be the type of legal relationships, in other words appears between particular sides, one of which must have coercive powers.

Among other forms of legal practice activity, supervise activity, which is type of legal practice activity, element of governmental system, is realized by concrete structures, uses organizational legal methods to provide its activity, has been highlighted as well. The result of legal form mentioned above is achievement of goals which were set by making summative decision, which is aimed to both prevention and detection violations of law and its termination; it is very important factor in supporting effectiveness of legal regulation, legalism and legal order.

The definition and specific features of organizational activity as legal form of governance has been highlighted and characterized.

General conclusions have been made.

Key words: legal activity, juridical activity, legal forms of governance, legislative activity, law enforcement activity, law protection activity, supervise activity, organizational activity, legal regulation mechanism.

УДК 340.12

О. Л. БОГНІЧ,
кандидат юридичних наук

УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД РОЗБУДОВИ ДЕРЖАВИ: ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

З розпадом Радянського Союзу відбулась зміна не тільки соціально-економічних засад суспільного життя, а й методологічних засад наук гуманітарного профілю. Закономірно, це торкнулось і юридичної науки, зокрема, такої її галузі, як теорія держави і права. Стосовно теорії держави зазначене набуло вигляду трансформації відомого визначення К. Марксом держави як комітету з управління справами буржуазії до позитивістської оцінки західними науковцями буржуазної держави як держави загального добробуту. Наголошувалось на видозміні у ХХ ст. природи такої держави, яка набула рис соціальної, спрямованої на вирішення загальних справ. Відповідно, визнавались застарілими погляди щодо класової сутності такої держави, проголошувалась цивілізаційна складова сучасних західних демократій.

У зв'язку з зазначеним становить науковий інтерес аналіз розвитку Української держави за останні 20 років у світлі вищезазначених парадигм. Як відомо, українські політики на початку формування державних інститутів уже незалежної країни послуговувались західною ідеологією в цих питаннях, класовий підхід був підданий остракізму, як такий, що не витримав перевірки